

Християнські обов'язки батьків та дітей

Упорядник о. Ігор Цар

Львів 2020

УДК 27-583

Ц 18

Християнські обов'язки батьків та дітей. *Упорядник о. Ігор Цар.* – Львів: Папуга 2020. – 36 с.

Цей твір наших предків потрапив мені в руки у фотографованому вигляді. Таким способом поширювали християнську літературу за тих часів, коли окупанти забороняли релігію в Україні. Однак, Слово Боже неможливо закути в кайдани. І тепер, коли настав сприятливий час, ця книжечка повинна бути в кожній хаті, щоб допомагати батькам правильно виховувати дітей і творити міцну християнську родину.

На обкладинці:

українська родина Оверко – Василь і Люба з діточками.

© о. Ігор Цар, 2020

© ТзОВ “Дизайн-Студія “Папуга”, 2020

ISBN 978-617-7142-61-3

Християнські обов'язки батьків

Родина – це Божі інституція, яка має продовжувати у світі людський рід. Від родини залежить добро Церкви і Батьківщини. Здорові родина – це джерело добрих християн і вірцевих громадян. Лиха, безбожна і безрелігійна родина – це причина упадку народів і послаблення Церкви.

Ціль християнської родини

Перша і найважливіша ціль кожної родини – це діти, яких Бог посилає батькам. Родина, що відмовляється від дітей, бо не хоче мати клопотів, грішить та стягає на себе прокляття, бо розминається зі своєю ціллю. Кожна річ у цій Божій світі має якусь мету, родина ж має найкращу. Бо що ж може бути кращим, ніж дитинка, яка є одночасно творінням Божим і батьків, бо від Бога отримує душу, а від батьків – тіло.

З цієї головної цілі випливає найважливіший обов'язок, який батьки прийняли на себе, при закладенні нової родини. Цей обов'язок – добре та християнське виховання дітей. Посилаючи дитину, Бог промовляє до батьків, як фараонова дочка промовила до матері маленького Мойсея: “Візьми цього хлопчика і виховай його для мене, і я заплачу тобі” (Вих 2:9).

Добре виховання – це найбільший скарб, який батько та мати повинні залишити в спадок своїм дітям. Бог не буде питати батьків, чи залишили дітям маєтки і дали вищу освіту, а питає, чи дали їм добре виховання, чи навчили любити Бога та ближнього, шанувати Божий Закон, ненавидіти гріх і зростати в чеснотах. Дитина подібна до води, що не має смаку. При народженні діти не є ані добрі, ані злі. Виховання робить їх злими або добрими, і за це батьки відповідальні перед Богом.

Християнська родина повинна часто брати приклад з Пресвятої Родини із Назарету, в якій виросла і виховалася найкраща дитина – Син Божий. Йосиф, Марія та Ісус – це взірець для всіх батьків, матерів і дітей.

Діти належать Богу і батькам, їхнє виховання – це святий обов'язок батька та матері, а не держави. Школа помагає батькам, доповнюючи домашнє виховання, але ніколи не замінить його. Те саме слід сказати про Церкву. Якщо батьки за-недбають виховання дітей, то ніхто не виправить їхні помилки.

Добре християнське виховання

Виховання – це гармонійний розвиток фізичних, моральних і духовних сил дитини. Сама ди-

тина не в змозі розвинути цих Божих дарів без допомоги батьків. Вона потребує їхнього провodu та поради, бо внаслідок первородного гріха уява й серце людини вже змалку схильні до зла (Бт 8:21).

Християнське виховання навчає дитину – її розум, волю і серце – любити; виправляє хиби, прищеплює чесноти, виробляє супротив до зла і схильність до добра. Воно просвітлює розум, вчить пізнавати, любити і прагнути до добра та правди, хоча з часом зло стає більш заманливе, бо ніби приносить якусь дочасну користь. Святий Павло закликає батьків: “Батьки, виховуйте своїх дітей в Господній карності” (Еф 6:4).

Засоби доброго виховання

Артист не намалює картини, різьбар не вирізьбить статуї без відповідного знаряддя. Яких засобів повинні вживати батьки у вихованні дітей, щоб їхня праця була успішна та благословенна Богом?

1. Батьки повинні якнайшвидше охрестити дитину. Божа ласка допоможе їм у праці над її вихованням. Наші діти мають бути хрещені в нашому обряді (Кан 756,1) і його не бажано відкладати довше, ніж на два тижні.

2. Треба почати виховувати дитину відразу, як тільки вона починає себе усвідомлювати. Один вихователь слушно заявив: “З малої дитини можна зробити те, що хочемо. Між 8-9 роком життя вже треба нагинати її. Між 16-17 треба ламати, а потім, то вже хіба могила направить горбатого!”

Релігія – це найкращий і найуспішніший засіб виховання. Хто його не використовує, той ніколи не зможе належно виховати своїх дітей. Хто занедбує або виключає релігію з виховання, той підтинає коріння й опісля дивується, чому рослинка всохла.

Одна побожна мати почала виховання свого сина з того, що вже в колісці навчила його вимовляти імена Ісуса та Марії. Як тільки почав ходити, брала його на двір, показувала квіти, дерева, небо та говорила йому, що Бог сотворив те все, бо любить людей. При цьому молилася, бо знала, що без Божого благословення та помічі не зможе належно виховати сина.

Це релігійне виховання росло з дитиною. Мати брала за приклад Ісуса Христа, а також святих, щоб пояснити синові правди віри. Найчастіше ж пригадувала йому, що Бог усе бачить і благословить добрих дітей... Отак без крику і труду прищепила хлопчикові пошану до Божої присутності. Вистачило сказати до нього: “Синку, Бог бачить

те, що ти робиш. Це не подобається Богові!” І дитина негайно опам’ятовувалася.

Прищеплюючи релігійні засади і правди віри, батьки повинні старатися, щоб дитина не тільки зрозуміла правду, але й полюбила її, бо інакше ця правда не стане правилом її життя. Дитина не буде зберігати те, що замолоду не полюбить.

Багато батьків тільки пояснюють дітям Божі правди, але не вчать їх любити, тому нерідко буває, що дитина перестане практикувати свою релігію, як тільки вийде з-під нагляду батьків. Діти полюблять правди віри та будуть дотримуватися їх у житті, якщо батьки пояснять їм Божі Заповіді, які дані людям для їх добра. Такий підхід допоможе Божим правдам ввійти глибоко в душу дитини та зробити її доброю людиною на ціле життя.

3. Батьки не повинні завжди ганьбити дітей за їхні промахи і вимагати, щоб поступали, немов дорослі особи. Діти бажають, щоб батьки спокійно звертали увагу на їхні похибки. Хто завжди ганить своїх дітей, той не має на них ніякого впливу. Слід уникати й іншу крайність. Деякі батьки завжди хвалять своїх дітей і то в їх присутності. Це створює в дітях фальшиве переконання, що в них самих і в їхній поведінці нема нічого злого та що вони досконалі. Надто хвалені діти стають пусті,

бо думають, що все буде гаразд, навіть, якщо вони вчинять зле.

4. Батьки люблять і мають любити своїх дітей, але ця любов мусить бути розумна. Не можна закривати очі на поважні та шкідливі хиби і промахи дітей, бо вони посилюватимуться з їхнім віком. Ростуть діти, зростають їхні блуди, яких батьки не хочуть, чи не вміють поправити й допомогти дитині позбутися їх. Маленькі та випадкові промахи слід приписувати дитячому вікові та не звертати на них уваги. Однак треба тактовно поправляти шкідливі вибрики, щоб не стали лихою звичкою.

Ось як треба дітям звертати увагу на поважні промахи: “Синку (донечко), я і мама тебе любимо, але ні я, ні мама не можемо погодитися з твоєю поведінкою. Бог не може благословити таких дітей, як ти. Ісус і Божа Мати так не поступали, як були маленькі.”

Якщо дитина не виправиться, то треба ще раз нагадати їй про можливе покарання. При покаранні дії батьків мають бути узгіднені. Якщо батько карає, то мати не повинна боронити дитини. Якщо б часом хтось з батьків несправедливо покарав дитину, то другий не повинен звертати увагу при дітях, бо інакше покарана дитина втратить

пошану до батька чи матері, що несправедливо покарали її. Увагу треба звернути, коли нема дітей. Не слід наказувати дітей в злості, бо дитина припише покарання злості батька чи матері, а не своїй провині, і користі для дитини не буде.

5. Батьки повинні однаково любити всіх дітей. Ніяка дитина не повинна бути привілейована, бо таке становище одної згіршує всіх інших дітей і викликає відразу до батьків. Заздрість і ненависть між дітьми звичайно бувають наслідком необмеженої любові батьків до одної дитини. Заздрість у подібних випадках – це викривлений протест дітей проти поведінки батьків, які кривдять їх, бо всі мають однакове право на любов тих, що привели їх на світ.

6. Батьки зобов'язані виховувати дітей, щоб вони зростали в любові до Бога, свого ближнього та здобували чесноти, що повинні прикрашати хлопців і дівчат. Батьки є добрими пастирями для дітей. Вони повинні знати з ким дружать їхні діти, що читають, які телевізійні програми дивляться, де та з ким забавляються. Добре роблять ті батьки, що дозволяють дітям запрошувати додому своїх товаришів, бо там можна легко слідкувати за тим, що вони роблять і говорять. Тут слід звернути увагу батькам на три речі:

а) деякі діти споряджені всякими забавками, особливо зброєю. Чому малі діти мають завжди зброю? Хіба такі заботи не викличуть в них почуття жорстокості і садизму? Скільки забіяк набрало смаку до стрілянини та побоїв у дитячому віці, коли нерозсудливі батьки дали їм в руки іграшкову зброю?

б) батьки зобов'язані заборонити дітям дивитися телевізійні програми, які показують злочини, крадіжки, жахливі сцени, статеві вибрики, розлучення та подружні зради, бо весь той телевізійний бруд входить у дитячі душі та пригнічує в них співчуття, терпеливість і відразу до гріха.

в) батьки повинні уважніше пильнувати дітей, коли вони підростуть і починають думати про подружжя. Подружжя – це свята річ. Йому, звичайно, передують заручини – обряд зав'язування відносин між хлопцем і дівчиною. В часі цих знайомств не можна їх лишати самих чи дозволяти, щоб секретно зустрічались на самоті.

Деякі батьки обманюють себе, що їхні дочки та сини нічого злого не роблять при цих зустрічах з нареченими, бо, вернувшись додому, розказують про все батькам. Хіба це завжди правда? Діти кажуть батькам те, що вони хочуть чути, а не те, що дійсно робили під час зустрічі.

Не можна дозволяти дітям забави та веселощі, які відбуваються без нагляду старших, поважних людей. Діти є людьми. Диявол шукає за їхніми душами. Треба пильнувати, щоб не попали в його засідку. Згадка, що Бог завжди та всюди бачить їх – це сильний захист проти нечистих спокус і упадків.

Батьки повинні повчати дітей, що Бог щедро поблагословить їхнє подружжя, якщо вони до дня шлюбу збережуться чистими та невинними. Багато подружніх пар бувають нещасливими. Це Боже прокляття за гріхи, яких вони допустились перед шлюбом.

7. Батьки повинні завжди і всюди давати дітям добрий приклад, який благородно впливає на християнський розвиток душі дитини, бо дитина більше вірить тому, що бачить у батьках, ніж їхнім повчанням і нагадуванням. Добрий приклад охоплює:

а) Правдомовність. Не можна дітям говорити неправди навіть у таких речах, як статеві стосунки. Дитина має завжди отримати правдиву відповідь на питання. Розуміється, ця відповідь повинна відповідати її рокам і розуму. Не одна дитина буває зіпсута, бо не бачить правдомовності власних батьків та матерів.

б) батьки не повинні сваритися в присутності дітей, критикувати сусідів, членів родини чи душпастирів, бо подібна критика вчить дітей осуджувати всіх, хто не погоджується з їхньою думкою. Взагалі треба бути обережним, щоб розмовами не згіршити дітей, бо вони часто більше розуміють, ніж батьки думають.

в) батьки не повинні скаржитися один на одного перед дітьми. Діти не сміють знати про труднощі та непорозуміння, які бувають між ними, бо діти вважають батьків за Богом дані взірці до наслідування.

г) не можна робити в присутності дітей нічого, що викликало б у них зневагу до влади чи закону. Бувають батьки, що хваляться перед дітьми, що їм вдалося обдурити міліціонера, обшахрувати державний уряд при оплаті податків і т.п. Подібні вчинки батьків виховують у дітях поняття, що все можна робити, аби тільки не потрапити до тюрми. Хто ж буде відповідати за це? – Батьки, що дали дітям поганий приклад.

8. Не можна надто пестити дітей, бо пещені діти не дадуть собі ради в житті. Не слід все робити за дітей. Треба з дитинства навчати їх, щоб самі собі давали раду. От, хоча б тримали порядок у своїх кімнатках, стелили ліжечка, чистили черевички, та інше.

Не слід зважати на примхи дітей, як іде мова про їжу. Діти повинні їсти те, що мати приготує, а не те, що їм в даний момент захотілось. Не треба звертати увагу на плач. Дитина поплаче раз чи два, побачить, що ніхто не реагує і перестане.

9. Молитва та набожність до Христового Серця і Божої Матері – це велика поміч у християнському вихованні дитини. Батьки повинні навчати своїх дітей не тільки молитися, але й прищеплювати в їхні серця любов до молитви. Діти будуть молитися, як зрозуміють її важливість і потребу. Родина повинна часто приступати до Святих Тайн, спільно молитися і проказувати вдома вервицю на честь Божої Матері.

10. Батьки повинні заохочувати своїх дітей, щоб посвячувалися Богові в священничому і чернечому стані. Щасливі батьки, що мають сина священника-місіонера чи дочку монахиню. Це єдині діти, що завжди будуть молитися за своїх батьків. Побожна атмосфера в родині, пошана до священників, добре християнське життя та правильне заохочення батьків спонукують дітей посвячуватися Богові у священстві чи монашестві. Наша Церква потребує багато священників-місіонерів ченців і черниць, щоб поширювати Боже Царство між нашим народом.

Батьки, що розуміють гідність священства та монашества, щоденно моляться Богу, щоб зволив покликати бодай одну їхню дитину до служіння Богові, як священник чи монах.

11. Українські батьки повинні виховувати своїх дітей не тільки як добрих і взірцевих християн, але й як свідомих українців, навчаючи їх любити східний обряд та служити в ньому Богові.

Родина плекає український дух коли любить свій народ, його історію, культуру, звичаї, читає українську пресу, зберігає рідні традиції, ходить до рідної церкви на Богослужіння, співпрацює з отцем-парохом, вчащає на українські імпрези, любить свій обряд, співає українські пісні, приступає у своїй парафіяльній церкві до Святих Тайн, належить до українських товариств, посилає дітей до рідної парафіяльної школи, говорить вдома українською мовою та дбає, щоб діти так само говорили.

Якщо якийсь хлопець чи дівчина покидає наш обряд і відрікається свого народу, то вина спадає на батьків, які не зуміли дати своїм дітям українського християнського виховання. Це сумне явище, але, на жаль, інколи так є.

12. Добрі батьки не тільки моляться за своїх дітей, але й дбають, щоб діти самі молилися вранці

та ввечері, до і після їди, ходили до рідної церкви на Богослужіння, були членами української християнської парафії, приймали в ній Святі Тайни, належали до українських організацій та інше.

Добре виховання дітей – це важка справа, але велика нагорода чекає батьків і матерів, що виховали своїх дітей як добрих християн, вірцевих громадян і вірцевих членів Церкви та свого народу.

Обов'язки дітей

Сам Господь окреслив обов'язки дітей супроти батьків цими словами: “Шануйте свого батька і матір!” (Вих 20:12). Батько і мати – це найбільші доброти дітей після Бога, котрі дають їм найцінніший дар – життя. Крім цього, батьки – це заступники самого Бога для власних дітей. Бог передав батькам частину Своєї влади та звелів виховувати дітей для Його слави. З цього випливають наступні обов'язки дітей щодо батьків:

1. Пошана. Діти зобов'язані шанувати своїх батьків, бо вони представляють Божий авторитет. Пошана – це внутрішнє почуття, яке велить дітям поважати батьків як щось вище, ніж вони самі. Сама гідність батька чи матері ставить батьків вище дітей, навіть якщо батьки були б менше вчені, менше виховані та бідніші, ніж їхні діти.

Дитина ніколи не зрівняється в гідності з батьками, бо вони тим самим, що привели її на світ, стоять вище від дітей. Ніщо не затре цієї нерівності та вищості.

Батьків треба шанувати навіть тоді, коли вони далекі від того, щоб бути ідеалом. Бог звелів шанувати батька і матір, незважаючи на те, чи вони святі чи грішники. Їм належить пошана від дітей.

2. Любов. Діти мають любити своїх батьків, бо після Бога вони найбільші їхні добродії. Не було б дітей, якщо б на світі не було батьків і матерів. Бог міг Сам безпосередньо творити людей і посилати їх на цей світ, щоб тут прославляли Його, але Він не вчинив цього, бо хотів поділитися з батьками Своєю творчою силою.

Діти мають любити своїх батьків за те, що привели їх на світ і подбали про те, щоб не померли зараз по народженні. За труди виховання, за незчисленні добродійства, за щоденний хліб, за одяг, за опіку від злого, за добрі поради й перестороги батькам належить любов від дітей.

3. Послух. Діти мають завжди та в усьому слухати батьків, хіба що вони наказують щось, що суперечить Божому Закону. Жоден батько не має права дітям наказувати те, що зневажає Бога або ламає якийсь Його Закон.

Святий Павло каже: “Діти, слухайте своїх батьків у Господі, бо вони справедливі” (Еф 6: 1). Сам розум каже, що діти повинні слухати тих, що привели їх на цей світ. Поки діти не стануть повнолітніми, вони мають слухати батьків у таких справах, як шкільне виховання, вбрання, забави, друзі та інше. Якщо батьки скажуть дочці чи синові, коли він чи вона мають бути вдома після забави, то син або дочка повинні повернутися додому вчасно.

Діти повинні розуміти, що послух обов’язковий для них, бо вони не мають життєвого досвіду. Батьки відповідають за вчинки дітей перед Богом, Церквою і Батьківщиною. Якщо батьки занедбають свої обов’язки супроти дітей, то Бог тяжко покарає їх. Страшна кара спала на біблійного Елі та його двох синів Хофні і Пінхаса. Бог попередив Елі про покарання і виконав його, бо батько не хотів картати своїх ледачих синів, а сини не хотіли слухати батька. Лихі сини померли в бою з філістимлянами, а батько на звістку про їхню смерть упав зі стільця, зламав собі шию і раптово помер (1 Ц 4:17).

Послух не подобається багатьом сьогоднішнім дітям. Немало батьків слухають замість наказувати. Один батько хвалився, що не мав ніякого

клопоту зі своїми дітьми. Хтось спитався, як це можливо. На це він відповів: “Бо я роблю все те, що вони кажуть мені!”

Діти не зобов’язані слухати батьків у двох речах: у виборі священничого або чернечого, чи подружнього стану, хоч можна порадитися і прислухатися до їхньої поради. Батьки не мають права диктувати дітям, який стан життя мають вибрати собі. Це особиста справа кожного з них.

Діти грішать проти послуху батькам:

а) коли приятелюють з особами, з якими батьки заборонили, дивляться заборонені фільми, читають заборонену літературу чи забавляються проти волі батьків;

б) якщо не моляться, не ходять на Службу Божу, не приступають до Святих Тайн і не виконують інших релігійних обов’язків, хоч батьки наказують їм;

в) якщо не хочуть працювати, вчитися, покидають батьківський дім проти їхньої волі, не повертаються вчасно додому та інше.

4. Підтримка батьків. Якщо християни зобов’язані матеріально чи фінансово помагати своїм ближнім у потребі, то куди більше діти повинні дбати про власних батьків, які привели їх на світ. Природний і Божий Закон накладає на дітей

обов'язок дбати про стареньких батьків, щоб вони мали де і за що жити.

Бог не буде благословити тих дітей, що не дбають про своїх батьків. Добрі діти завжди мають місце у своїй хаті для них. Добра дитина не вишле старенького батька чи матір до старечого дому, бо в хаті нема місця. Діти мають дбати, щоб їх батьки мали відповідне житло та їжу. Кімнатка на горищі чи в підвалі не є відповідним помешканням для них. Діти повинні пам'ятати, що як вони поступають зі своїми старенькими батьками, так колись їх власні діти поступатимуть з ними. Бог довготерпеливий, але й справедливий.

5. Духовна опіка. Діти зобов'язані дбати не тільки про матеріальні, але й про духовні потреби стареньких батьків, звертаючи їм увагу, якщо батьки занедбують молитву, недільну Службу Божу і Святі Тайни. Діти повинні покликати священника, як батько чи мати тяжко захворіє. По смерті батьків повинні молитися за їхні душі, замовляти за них Служби Божі та приймати Святе Причастя, щоб бодай частково віддячити їм за те, що привели їх на світ і стільки натрудилися, щоб виховати їх. Добрі діти завжди моляться за своїх батьків, чи ці батьки живуть чи повмирали. Це вияв любові до тих, що після Бога є найбільшими їхніми добродіями.

Християнське подружжя

Подружжя – це природна інституція і Тайна. Бог установив Тайну Подружжя, щоб земля заселялася розумними людськими істотами, які колись мають наповнити Царство Небесне і творити з ангелами одну Божу Родину. Христос ушляхетнив подружжя, підносячи його до гідності Тайни, і вчинив його символом злуки між Церквою та собою (Еф 5:23). Адам і Єва були першим подружжям, яке поблагословив Бог. Єдність його в тому, що дві відмінні особи, чоловік і жінка, творять одну моральну одиницю, яка зветься родиною.

Подружжя між хрещеними особами є завжди Тайною, хоча б вони цього не знали, або не вірили, що воно є однією з семи Тайн. При заключенні подружжя священник не вділяє Тайни молодят, він є тільки офіційним свідком Церкви. Молодята вділяють цю Тайну одне одному, як збираються стати мужем і дружиною.

Божі вороги намагаються звести подружжя до звичайного людського контракту, який можна ламати як їм захочеться. Навіть між деякими християнами подружжя втратило свій надприродний характер. Скільки молодят, готуючись до шлюбу, думають про забаву, танці, гарні строї, дарунки, медову подорож, але забувають те, що найважли-

віше – тобто: Сповідь, Святе Причастя, Службу Божу та молитву. Спаситель надав подружжю дві характерні прикмети: єдність і нерозривність. Щастя родини і виховання дітей вимагають, щоб там був тільки один голова – чоловік, і одна його помічниця – жінка. Багатоженство – це зловживання, яке порушує природу подружжя, тому Христос назавжди усунув його.

Нерозривність подружжя означає, що подруги так сильно злучені між собою, що тільки смерть може розірвати їхню єдність. Розлучення суперечить природному запові, тому Спаситель абсолютно заборонив його: “Хто розлучається зі своєю жінкою та бере собі іншу, той чинить перелюб. І хто одружується з розведеною, той чинить перелюб” (Лк 16:18). Подружжя ~ це свята річ, бо воно є Тайною. Тайну треба шанувати, бо зневага святих речей – це святотатство.

Ніхто в світі, ні Церква, ні держава не має права розз’єднувати важливий і завершений подружній акт: “Що Бог злучив, чоловік нехай не розлучає!” – каже Спаситель (Мт 19:6). Розвідники (розведені), що зламали подружжя і вдруге “побралися” не є дійсними подругами, а перелюбниками, що проживають у смертельному гріху. Їхні діти є незаконними в очах Христової Церкви.

Щасливе подружжя

Щастя в подружжі залежить від Бога та подругів, тобто від сумлінного виконання взятих на себе обов'язків у дні шлюбу. Деякі обов'язки є спільні обидвом подругам, інші заторкують чоловіка або жінку. Якщо одне з них або й обидвоє занедбують ці обов'язки, то годі їм сподіватися, що вони будуть щасливі.

Обов'язки подружжя:

1. Любов. Подруги повинні проживати в згоді та любові. “Чоловік, що любить свою жінку, любить самого себе”, каже святий Павло (Еф 5:28). Те саме треба сказати про жінку. Любов робить подружжя щасливим, а щасливе подружжя збільшує любов, яка так тісно злучає чоловіка з жінкою, що вони становлять ніби одне серце і душу. Любов – це джерело подружнього щастя, спонука всіх самопожертв, спонука до невинної самопошви і ліки на всі прикрощі, від яких не звільнене навіть найкраще подружжя.

Не слід плутати пристрасть з любов'ю. Подружжя любов має опиратися на духовні якості подругів, а не на самій тілесній красі чи молодому запалі та задоволенні пристрастей, бо така любов не є тривалою. Подруги відчують її, поки триває

тілесна краса, яка зникає з плином часу і приносить подружжю біль і розчарування.

Правдива і тривала подружня любов мусить спиратися на духовні чинники. Подруги повинні любити себе в Бозі, помічати добрі прикмети, роздумувати про високу ціль подружжя, прагнути до християнської досконалості і мріяти про спільне щастя в небі. Тоді їхня духовна злука буде постійно зміцнюватись, збільшуючи любов та взаємну близькість, які дають їм відчуття, що вони чудово доповнюють одне одного, тому до смерті потребують проживати разом.

2. Вірність. Подружня вірність дає подругам запоруку, що вони до смерті належатимуть одне одному і ні з ким не ділитимуть свою любов. Це запевнення досмертної вірності спонукає їх трудитися для спільного добра та спокійно нести подружні тягарі. Хто з подругів хотів би трудитися й жертвувати себе, якщо б знав, що за якийсь час вони розійдуться та проміняють на іншу свою подружню любов?

Подружня зрада – це перелюб, який є подвійним гріхом, тобто порушенням справедливості супроти подруги чи друга нечистотою. Це один з найважчих гріхів, яких може допуститися людина, бо це зневажає святість Тайни, ображає Бога і в зародку нищить подружнє щастя.

Подружній перстень – це знак і символ подружньої вірності. Він повинен нагадувати подругам, що вони належать одне одному на все життя. Подружня вірність забороняє двозначні погляди, непевні жарти, таємні зустрічі з особами, що не є їхніми подружніми партнерами, бо подібні речі – це підготовка до перелюбу.

3. Згода. Нема у світі більш тісної злуки, як у подружжі. Здавалося б, що згода в подружжі – це природний наслідок цієї інтимної злуки. На жаль, у численних родинах панують замішання, сварки та прикра незгода. Все це отруює щастя і співжиття подругів.

Згідливість може і повинна усунути всі причини тертя в подружжі. Що ж треба робити, щоб досягнути згоди, бо вона будує родину, а незгода її руйнує? Деякі подруги вже в дні шлюбу обіцяють собі, що ніколи не будуть сваритися та не скажуть прикрого слова, хоч би не знати як сильно були знервовані, змучені чи спрацьовані. Це дуже добрий звичай і обіцянка.

Подруги повинні бути щирі між собою. Коли настануть якісь труднощі, нехай сядуть і спокійно обговорять всю справу. Як самі не в змозі полагодити її, то повинні попросити допомоги в свого душпастиря. Якщо б трапилася перепалка чи на-

віть сварка, то треба негайно пробачити один одному і забути той прикрий випадок. Святий Павло каже: “Гнівайтесь, але не грішіть. Нехай сонце не заходить у вашім гніві і не давайте місця дияволів!” (Еф 4: 26) Треба пробачити спричинену прикрість і вчинити якусь приємність, щоб зняти біль і зцілити рану, завдану серцю. Хіба не моляться кожного дня: “І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим”? Ніщо гірше не отруєє подружнього співжиття, як сварки та докучання.

Добре було б кожного місяця в дні, що пригадують їм дату шлюбу, клякнути перед іконою Христового Серця та відновити шлюбні обіти. Це треба учинити бодай раз на рік – у річницю шлюбу. Віднова шлюбних обітів пригадує подругам ті інтимні почування, задоволення і щастя, що відчували в серці, як перед Богом заключали подружній контракт.

Формула віднови шлюбних обітів

“Господи Ісусе, Спасителю людського роду, Ти бажаєш, щоб християнські подружжя були щасливі. Це щастя залежить від сумлінного виконання шлюбних обітів. Ось тому відновляємо їх і обіцяємо собі любов, чесність і подружню

вірність. Ласкавий Господи, прийми цю віднову і дай нам силу зберігати ці обіти аж до смерті. Маріє, наша ласкава Мати, молися за нас, щоб ми були завжди вірні святим обітницям, що склали в дні шлюбу. Амінь.”

4. Забути про себе. Перед шлюбом хлопець і дівчина живуть власним життям, тому можуть так улаштовувати його, як їм подобається. Після шлюбу картина зовсім змінюється або принаймні повинна змінитися. Подруги повинні забути про себе самих і почати жити та трудитися одне для одного. Повинні шукати таких речей і приємностей, в яких і чоловік і жінка знаходять задоволення. Це стосується їжі, розваг, веселощів і, до певної міри, навіть подружніх приємностей. Якщо жінка більше жертвуватиме себе чоловікові, то і він намагатиметься робити те, що їй подобається. Подібна реалізація любові принесе обом щастя та задоволення, якого самолюбні подруги навіть не можуть уявити собі. Слід пам’ятати: “Хто більше любові дає, той і більше її отримує”.

5. Співчуття. Подружжя – це не вимріяна медова подорож, на яку вибралося двоє “ідеальних” людей. Подружжя – це співжиття двох людських істот, які мають недоліки та хиби. Навіть найгарніші троянди мають колючки. Подруги не повинні

дивуватися, як довідаються про свої слабкості, бо вони люди, а не янголи. Нерозумні подружки зlostяться, каються, що побралися, відчують гіркоту, зневажають один одного, порівнюють одне одного з батьками і таким чином ще більше погіршують вже й так не дуже рожеве життя.

Ніщо більше не болить жінку, як почути від чоловіка, що його мати була куди краща, ніж вона. Так само ніщо більше не понижує чоловіка, ніж жіночий докір: “О, мій батько ніколи не був такий, як ти! Ти – ніщо в порівнянні з ним!” Ці прикрі порівняння сильно ранять серця подругів і віддаляють від себе їхні серця, які повинні зливатися в одне.

Насмішка – це дуже прикрий поради́ник. Хто має намір насміхатись, нехай краще замовчить і відкладе розмову на пізніше. Якщо жінка бачить, що чоловік повернувся з роботи знервований, то вона повинна дочекатись, коли чоловік заспокоїтись, щоб розповісти йому про те, що її непокоїть.

Подруги повинні слідкувати за словами, бо слово часом глибше ранить серце, ніж меч. Одна жінка сказала: “Я готова пробачити своєму чоловікові, який своєю поведінкою не раз зганьбив мене перед людьми, але не в змозі ніколи забути тих образливих слів, що в гніві сказав мені!”

Подруги повинні одне одному співчувати, а не кепкувати з хиб і недосконалостей, які притаманні кожному. Докучливе нагадування отруює життя, викликає гнів і веде до сварки. Коли один із них допустить похибки, то не слід робити з цього бурі, але спитати себе: “Чи це так важливо, щоб ми за це сварилися й зневажали одне одного?” Не слід звертати уваги на дрібниці.

Коли трапиться якийсь клопіт, то подруги не повинні ніколи йти до батьків за порадою, бо батьки будуть боронити своїх власних дітей, чи вони винні чи невинні. Хто хоче мати спокій в родині, той не повинен дозволяти, щоб його батьки вмішувалися в подружні справи. Чоловік повинен часто хвалити свою жінку приватно і перед іншими, бо заслужена похвала викликає в ній бажання і рішення ще більше трудитися для нього і родини. Те саме повинна чинити дружина, бо влучна похвала заохочує чоловіка ставати щораз кращим, щоб виправдати добру думку, яку жінка має про нього. Не можна публічно вказувати на похибки один одному. Жінка та чоловік творять одне ціле – домашнє вогнище. В них все повинно бути спільне, ніщо не повинно зватися “моє” і “твоє”, але попросту “наше”.

6. Спільне співжиття. Поза годинами праці та дозвілля подруги повинні разом проводити віль-

ний час. Чоловік повинен повертатися додому, як тільки закінчить роботу, бо жінка, пробувши цілий день сама, якщо вона домогосподарка, потребує його товариства. Добра та розумна дружина щоденно радісно та з любов'ю зустрічає свого чоловіка, який повертається з роботи.

Як чоловік потребує відволікатися, так і жінка відчуває потребу відвідати своїх знайомих, піти до кінотеатру, бо вона теж людина, яка не може завжди сидіти вдома з дітьми. Чоловік повинен подбати, щоб жінка мала час на невинні розваги, бо вони знімають напругу та дають свіжу енергію для подальшої праці. Чоловіки, що бажають мати добрих та слухняних жінок, дбають про те, щоб вони мали відповідний одяг та певну суму грошей на власні видатки. Бувають такі скупарі, що жаліють грошей власним жінкам. Тому ображені жінки можуть потайки користуватися грошима своїх чоловіків, бо вони мають на них таке саме право. Гроші та маєток є спільним добром чоловіка та жінки, хоч чоловік, як голова родини, є їх управителем.

Буває, що чоловік не спішить додому після роботи, бо відчуває незадоволення від спільного сімейного життя. Жінки нерідко спричиняють це незадоволення, бо поступають не належно, забуваючи, що чоловік, а не жінка є головою

сім'ї. Сварки, нелад у хаті, дорікання нерозподілюють чоловіків на гріх, от хоча б до чарки чи подружньої зради. Такий самий наслідок має підозрілість. Подруги, які підозрюють іншого в невірності, підштовхують один одного до подружньої зради, бо викликають відразу в душі та бажання помститися за кривду. Звичайно, це не є нерозсудлива помста, а подружня зрада.

Як чоловік має дбати, щоб жінка мала все необхідне: їжу, одяг, побутові речі, час на відпочинок та молитву, так жінка повинна старатися, щоб завжди та в усьому розумно задовольняти свого мужа, готуючи такі страви, які подобаються йому, ніколи не відмовляючи йому в подружніх правах чи законних задоволеннях. Жінка допускається смертельного гріха, коли без дуже поважної причини, от хоча б хвороби чи крайнього змучення, відмовляє своєму чоловікові у подружньому задоволенні. Святий Павло виразно зазначає, що подружжя має не тільки приводити дітей на світ, але й разом бути ліком на пристрасті, які докучають людям (*1 Кр 7:2*). Цей апостол заодно пригадує, що жінка не володіє своїм тілом, а чоловік. Так само чоловік не володіє своїм тілом, а жінка (*1 Кр 7:4*).

Подружні права є рівні. Жінка грішить, коли без поважної причини не задовольняє свого чоло-

віка. Так само й чоловік допускається смертельного гріха, якщо без поважної причини не задовольнить свою жінку. Щасливе подружжя повинно мати спільні розрядки, наскільки порядок дому дозволяє це, бо чоловік і жінка мають усе спільне. Чому б не могли разом із приятелями веселитися у Господі?

7. Пам'ятати про дітей. Діти – це головна ціль подружжя. Подруги повинні бути завжди готові прийняти стільки дітей, скільки Бог бажає послати їм. Це велика честь – давати Богові нових почитателів, державі громадян, а Церкві – парафіян. Подруги повинні знати, що не можна ніколи вживати грішних засобів, щоб уникати наслідків подружжя, бо це був би гріх проти природи та важка зневага Творця. Якщо подруги з поважних причин не бажають більше дітей, то єдиний засіб, дозволений Богом, це подружнє стриманість або виконання подружніх обов'язків в тих часах, коли сама природа припиняє небажані наслідки.

Ні чоловік, ані жінка не може без гріха погоджуватись на ставлення подружнього партнера, яке зневажає цю святу Тайну Подружжя. Якщо один з них домагається речей, заборонених Божим Законом, то другий має відповісти: “Мені прикро, але я не можу погодитися на цей акт,

бо не хочу ображати Бога!» Якщо чоловік і жінка так проживатимуть у подружжі, то їхнє життя буде благословенне Богом. Таке подружжя стане джерелом невпинного щастя та заохочення до доброго і чесного життя. Подруги звикнуть одне до одного, труднощі будуть зменшуватися, духовні радощі збільшуватися, поки їхні серця не стануть битися тим самим ритмом, ущасливлюючи обох, чоловіка та жінку.

8. Христос в родині. Наша приказка каже, що треба трьох, щоб подружжя було щасливе: Христа, чоловіка та жінку. Тому наша Церква велить брати Шлюб по Службі Божій, щоб отримали подруги Боже благословення.

Мудрі і побожні подруги завжди поступають у подружжі так, щоб Христос міг невпинно залишатися в їхній родині. Вони разом моляться, бо родина, що разом молиться, ніколи не розіб'ється об скелі життя. Вони разом приступають до Святих Тайн, разом ходять до церкви на Службу Божу, разом благають Бога, щоб благословляв їх та їхніх дітей, разом, щасливо, з усмішкою на устах, подорожують до щасливої вічності в небі. Так поступають, бо знають, що без Христа та Його благословення нема і не може бути щасливого подружжя.

Водночас не забувають часто ревним проказуванням вервиці поручати себе і своїх дітей опіці могутньої заступниці християн, Матері Божої Неустанної Помочі, бо вона бажає, щоб кожна родина була місцем щастя, подібним до того, в якому сама провела свій вік на землі.

Молитва дітей за батьків

Милосердний Боже! Дякую Тобі за моїх батьків та за всі добра, що Ти мені дав через них. Вони виховали мене і навчили любити Твої Святі Заповіді. Я люблю їх і хочу завжди їх шанувати і слухати. Господи, поможи мені, щоб я цю постанову виконав.

Боже, благослови батьків всяким добром та довгим і щасливим життям, бережи від злого і дай їм силу перемогти всі труднощі. Дай, щоб вони на старості літ діждалися потіхи від своїх дітей, а по смерті прийми їх до Небесного Царства. Амінь.

Молитва батьків за дітей

Небесний Отче! З Твоєї ласки Ти зволив нас поблагословити дітьми. Безмежно дякуємо Тобі за це. Знаємо, що на Страшному Суді будемо відповідати за виховання наших дітей, а тому відчуваємо весь тягар відповідальності за них. Молимо

Тебе, Предвічний Отче, подай нам світлий розум і терпеливість, щоб ми змогли гарно виховати дітей згідно Твоєї святої волі.

Наділи нас, Небесний Отче, Своєю ласкою, щоб ми зуміли вберегти невинність наших дітей і могли навчати їх власним добрим прикладом та подбати про їхнє добро дочасне і вічне. Даруй нам, Боже, щастя Тебе славити разом з нашими дітьми в Царстві Небесному. Амінь.

* * *

Молитва до Пресвятої Богородиці Митрополита Андрея Шептицького

Пресвята Діво Маріє, коли Твій Син умирав на хресті, поручив Тобі всіх нас людей, що серед страждань і гріхів живемо на цій долині сліз. Багато з нас не часто до Тебе прибігають, багато з нас мало Тебе знають. Та сьогодні стаємо у Твоїх стіп, щоб зачерпнути в Тебе чогось із тієї потіхи, якою воскреслий Христос потішив Тебе.

Ми ж діти Твої – благослови нас і дай нам усе те, чого нам до спасіння треба, щоб наше життя могло бути правдиво християнським! Благослови

нашу Батьківщину, благослови весь український народ. Благослови всі наші родини, дай їм дочасний добробут та здоров'я, а ще більше Богу благодать і чесноти християнського життя.

Поблагослови кожного з нас на подвиги, на труднощі, на боротьбу християнського життя. Випроси нам великих святих, героїв християнської любови. Дай нам багато святих батьків, які вели б численне потомство дорогами християнської мудрости і справедливости.

Дай нам багато святих матерів, щоб виховували дітей у Божому страху, в любові до свого народу і любові до ближнього. Дай нам матерів, повних геройської любови, які ту любов передали б дітям і внукам та не боялися тягарів материнства.

Захисти нас від усіх небезпек та гріхів, які могли би нас зводити на бездоріжжя невірства, єресі або ненависти. Дай нам мужніх провідників на церковній і народній ниві, а над усе дай нам бути правдивими Твоїми дітьми, Тебе як Матір любити, і бути вірними до смерті Христовій вірі та Його святій Церкві. Амінь.

*Батьки праведного Митрополита Андрія
Шептицького народили семеро синів, а батьки
Слуги Божого Патріарха Йосифа Сліпого –
дві доньки і теж семеро синів.
Ось звідки походять
УКРАЇНСЬКІ ВЕЛЕТНІ ДУХА*

Релігійне видання

Християнські обов'язки батьків та дітей

Упорядник о. Ігор Цар

Набір: *Ольга Кульматицька*
Коректор: *Розалія Рибчанська*
Літературний редактор: *Іванна Дорош*
Макет: *Ростислав Рибчанський*

Підписано до друку 2.11.2020. Формат 70х100/32;
Папір офсетний. Гарнітура *Times*. Фіз.друк. арк.1,12.
Ум. друк.арк. 1,46. Умов. Фарбовідб. 1,46. Тираж 1000 шт.

Друк ТзОВ “Дизайн-Студія “Папуга”
м.Львів, вул. Любінська, 92
тел.: (0322) 297 00 78

Свідоцтво видавничої справи ЛВ №15 від 21.11.2001 р.